

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Narratio, Confirmatio, Confutatio. cap. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

hanc introductionem in omni concione adhibeat: sæpe enim, nulla eam necessitas postulat, solum replendæ, referendæque concioni aut nimium producendæ est utilis. Deinde sæpe necessariam esse quia peccatum est in exordio, nam si rectè aduertatur, non introductio, sed nouum exordium est, ita vt etiam post eam afferre partitionem plerique soleant. Id autem accidit cum exordium prius commune, separatum & otiosum fuit, quod & potuisse & debuisse omitti illa ipsa introductio id est, verum ac proprium exordium ostendit. Denique quando uere est necessaria breuem esse debere, nec longe petitam, & argumento quod tractamus valde coniunctam.

Narratio, Confirmatio, Confutatio. Cap. VIII.

Narrationibus nequaquam nos utimur, vt Oratores olim solebant in causis iudicialibus post exordium. Nobis sæpe occasio narrandi offertur in quacunque concionis parte, cum aliquod exemplum vel è sacris Scripturis, vel è Sanctorum gestis, siue ad mores siue ad amplificationem proferimus, figuratas & allegorias ex veteri testamento producimus accommodantes ad nouum, vel aliquid ex Euangelio historicum seu parabolicum explicamus. In pomeridianis tractatibus cum historicus liber explicatur commodè subiungitur exordium, vel exordij loco adhibetur pars historiae eo die tractanda. In concionibus matutinis, rudiores apud populos vt supra monuimus, vtiliter ipsa Euangelij, quod in manibus est narratur historia. In his verò narrationibus nihil ferè obseruandum occurrit præter id quod Rhetores de suis præcipiunt, vt sint breues, aperta, probabiles. Breuitas tum præsertim curæ esse debet, cum res est notior, nam quasi furtim, Narratio multum eripit temporis, & auditor facillè notat narrantem, cum videt in re quæ omnibus solet esse manifesta, multa verba, & multum temporis infumere. Nec tamè admonendum hic censeo, vt dū breuitas placet, caueatur obscuritas, satiusque est Quintiliani consilio vt aliquid narrationi supersit, quam desit, quod superuacanea cum tædio dicantur, necessaria cum periculo subtrahuntur. Hæc planè in iudicialibus propriè valent. Illud potius admonerim, ipsam quoque narrationis breuitatem ex ipso rei modo & ex fine propter quam adhibetur metiendam. Nam nec longa historia, cum vsum habet, aperte explicata in arcu cogenda est, nec breuis dilatanda aut nimis alte repetito principio,

Nostræ narrationes quales sunt.

Narrationis breuitas.

cipio, aut minutarum enumeratione rerum in quibus nulla vis insit, aut digressionibus interiectis. Aliter præterea narrandum cum exemplum profertur in summo ardore concionis, aliter cum antequam animus incalescat, aliter cum ad motum, aliter cum ad doctrinam, motus enim & ardor concionis, perbreuem, aculeatam, & potius indicatam quam explicatam, narrationem, doctrina subtilem magis atque distinctam requirit. Vbiq̄ diligenter videndum, ut quæ vim habent seu motus seu doctrinæ, obseruentur cum cura & exponantur. Debet deinde Narratio esse dilucida, quod fiet si ordo ac distinctio rerum, temporumque seruetur, si verbis proprijs utamur, nec immodicè verba ipsa coaceruemus si compositio sit, simplex nec fucata. Præterea iubent Rhetores debere narrationes fieri probabiles; nobis verò præter hanc alia prior cura debet esse, ut verè sint: Ideo non ex quouis Authore, sed magno cum delectu ex probatissimo quoque petenda quæ narramus exempla, nec facile noua euulganda miracula. Quia extat Pontificius canon aduersus eos qui falsa prædicant. In Concilio Coloniensi hæc habentur, Sanctorum historijs ne nimis immoretur Prædicator, quin potior pars Euangelio detur & Epistole explicandis, quod si fabulosa videtur historia ne attingat quidem, si verisimilis leuiter, eaque decerpatur, quæ imitanda videantur; Miracula quoque ne imprudenter iacentur, nisi quæ scripturis prodita, aut à non leuibus scriptoribus summa cum historia fide narrata fuerint. Vbi igitur certi erimus quod narraturi sumus, idonea autoritate niti tum id etiam adijciendū ut narrentur à nobis apertè ad inueniendum fidem; quod fit cum authoris prolato nomine, tum locorum ac personarum appositis nominibus, ac temporibus designatis, & ubi quid minus desideretur, probabilem rei causam afferendo. Addit his Aristoteles debere esse moratam ut exprimentur mores & affectus personis, ac rebus conuenientes, & animi proposita atque consilia, id est quam ob causam quidque fieret exponatur. Cicero vult eam etiam esse suauem, hoc autem fiet si adhibeantur admirationes natæ ex rebus magnificis, ac nouis, si narrando suspendamus animos auditorum ad auuiditatem reliqua percipiendi, si referantur exitus inopinati, si fiant descriptiones, quæ rem oculis subijciant, si inducantur colloquia personarum, si varij motus & affectus exprimentur, sermo & vultus & actio tota ijs consentiant, ut læta iucundè, tristia dolenter, seria grauius exprimentur. Verè hæc præcipiuntur, sed non omnes

Narratio dilucida.

Certa & vera.

Circumstantias ex Concilio Coloniensi.

Narratio morata.

Narratio suauis.

historia horum modorum capaces sunt, nec tales quibus locus postulat. Prudentis Concionatoris est ex historijs ea seligere, quae suo negotio maximè consentiant. Si paria cetera adsint, ex multis quae suppeditant, potissimum assumenda quae inopinatum exitum aut aliud habeant quod motu aliquo perfundere auditorem possint; dum tamen illud vitetur, quod nonnulli non satis effugiunt, ne dum volunt rem ita narrare, oculisque subijcere ac si gererentur, motusque ipsi varios actione exprimunt, in hystrionicam incidant leuitatē. Hæc de Narratione.

Tota spes persuadendi in confirmatione, atque confutatione posita est, cum enim nostra bene confirmamus, & contraria (si opus sit) dissoluimus, rectè munus nostrum vel exequimur, vel exequi conati esse pro viribus videmur. Itaque quærendæ sunt optimæ rationes, vt quod probare volumus bene confirmetur, nam & Christus Dominus cuius satis esse debebat auctoritas, rationes tamen afferebat, vt cum diserebat aduersus Phariseos de violatione Sabbathi, cumque à nimia rerum terrenarū sollicitudine reuocare volebat, & persuadere dilectionem inimicorum. Nimirum cum homo sit rationalis rationibus inducendus est. Cum aliquid multis argumētis probatur, immemorandum est in ijs quæ sunt efficaciora ad persuadendum, quemadmodū qui causas criminales in foro agunt, urgent præcipuas rationes, quibus victoria magis innititur. Confirmationi seruiunt omnia ea, quæ superius de Inuentione tetigimus, communes loci, argumenta argumentationes. Neque hic in præsentia aliquid addendum erit, nisi vt probationes congruât diuisioni iam factæ, quæ vt dixi, paucis constare membris debet, ac ferè non nisi tribus, quorum duo in priore concionis parte, tertium in posteriore transfigeretur. Singula autem capita sint, & argumentis suis benè firmata, & ordine suo disposita, habeant suam amplificationem, & applicationem aliquam ad actiones particulares. Cum ab vno capite est deueniendum ad aliud, transitioni locus est concludendo quod erit dictum, breuissimè, & proponendo quod sequitur, vbi etiam interdum breuis repetitio, vt in epilogo solet, adijcitur. Aucupari semper in huiusmodi transitu sententiam plus declamatoriam leuitatis, quam oratoriam grauitatis habet. Affectare autem obscuritatem vt supra diximus, est contra omnia bona quæ affert ordo, quæ pereunt cum ordo ipse non cernitur. Variari tamen interdum transicio poterit, & interim ipse auditor ad nouam attentionem breuiter præparandus est. Confutatio apud nos,

Confirmatio.

Dispositio.

Dispositio.

Confutatio.

nec

nec semper habet locum, nec tam raro, nã de Concionibus que ad alienos à recta fide habentur, & in refutatione sectarum, superstitionum versantur, dictum est supra. Inter Catholicos quoque monuimus, mentione hæresum abstinere. Monendus est præterea Concionator ne Catholicorum patrum sententias facile refutet, præstat solidam asserere doctrinam, & cibum populo quasi purgatum, & præmansum porrigere, quàm coram eo præparare ac mandere. Præter hæc alius est refutationis vis maximi momenti aduersus præuas vulgi opiniones, & falsas boni apparentis rationes; Nam cum voluntas non nisi boni specie ducatur ad opus, necesse est vt in eo laboret Concionator, vt falsam speciem, siue honestatis, siue voluptatis, siue utilitatis, quæ omnium peccatorum sementis est, elidat & extinguat. Rectè à sapiētibus tota bonæ institutionis ratio in eo ponitur fundamento, vt assuescant homines gaudere quibus debent, itemque tristari quibus oportet, quod nunquam fiet nisi veras hausserint de malis & bonis opiniones; propterea igitur instructus sit concionator Christianus aduersus ea monstra; Cumque ad virtutem quampiam adhortatur, vel ad vitij fugam, expugnet impedimenta, & falsas rationes boni simulati, quæ cæcis mortalibus miserè illudunt, ostendendo veras notas sinceri boni, atque futuri, damna huius, & emolumenta illius explicando. Ex ijs locis quos ad affectus mouēdos assignauimus, colligendo ea que possint amorem, cupiditatem, & alios ad verum bonum motus efficere, pariterque ea quæ metum, fugam, odium, tristitiam, veri, mali, bonique apparentis ingenerant, iram quoque contra eos qui ad illud impellunt, verique boni adeptioni impedimento sunt excitando. Digressiones utilitatis gratia vel necessitatis possunt ac debent fieri. Greg. sacri tractator, ait, eloquij morem fluminis debet imitari; fluvius quippè dum per alueum fluit, si vallis concauas ex latere contingit, in eas protinus sui impetus cursum diuertit, cumque illas sufficienter impleuerit repente se in alueum refundit, sic nimirum, sic diuini verbi esse tractator debet, vt cum de qualibet re disserit, si fortasse iuxta positam occasionem congruæ ædificationis inuenit quasi ad vicinam vallem, linguæ vndas intorqueat, & cum subiectæ institutionis campum sufficienter infuderit, ad sermonis propositi alueum recurrat.] Sint autem egressus breues, nec admodum frequentes, & bene cohæreant quantum fieri potest, nec à proposita materia animos longè distrahant; vitium enim merito iudicari potest, si quacumque arrepta occasione inter dicendum facile

Digressiones
quales.

In epistola
quæ præmit-
titur ante li-
bros, in Iob
cap. 2.

facile a proposito digrediaris, ac veluti fragmenta diuersorum colorum vesti confarcienda temere agglutines. Ars enim hac ratione ac decorum laeditur, & quod consequens est, auditoris utilitas impeditur, quorum animi ad multa distracti, nihil habent certi quod sequantur, quod vnum apprehendant, teneantque constanter.

Perorationis modus . . . Cap. IX.

Epilogus tribus modis fieri potest, vel per adhortationem ad aliquam virtutem, vel per amplificationem earum rerum quae sunt disputatae, vel per repetitionem colligendo quae sparsim proposita sunt, aliquando etiam hi modi tres in vna eademque miscentur conclusione. Exhortatio afferre possumus nouam rationem vel breuē, & praeclarā ex scripturis aut sancto Viro sententiam, quae quasi in corde omnium, & ore deposita, conseruet fructum totius concionis. Commoda etiam erit aliqua illustris & breuis historia, vel exempli narratio & descriptio. Saepē proderit elicere ex ipsa concione documentum aliquod vtile ad praxim, & auditoribus commendare, vt id domi repetant & exerceant. In amplificatione percommode accidet si excitentur affectus, obiurgando vitium aliquod, vel inculcando virtutem prout feret argumentum de quo actum est, addendo aliquas sententias breues, sed spirantes & efficaces & agendo magna cum vi, nec enim amplificatio debet esse frigida, praesertim in fine concionis; nec longa, ne defessis auditoribus fructus ex molestia pereat. Itaque cum apparet aliquo modo commotus audientium animus absoluat concionē. Repetitio apud multos & graues Concionatores hodie vsu recepta est, qui in fine concionis, summa rerum dictarum capita colligunt. Sed ea si solum enumeratio sit, ieiuna & sterilis videtur tendere ad ostentationem memoriae; Evangelici Oratoris simplicitati contrariam, nec videtur communitē cum magna utilitate, nisi quando fuerit concio in genere parænetico, vel tanquam ad meditandum, proposita capita repetantur, vel talis materia vt multum referat summam rerum in memoriā reuocare, alioqui solet relinquere auditorem frigidum etiamsi fuerit in ipsa concione commotus, propterea multi viri graues non probant consuetudinem eorum qui vt plurimum vel primam, vel secundam concionis partem enumeratione concludunt, cum praesertim nec secundum quidem praecipua Rethorum Epilogus vno tantum

Tribus modis fit peroratio.

Exhortandi triplex modus.

Repetitio in epologo qualis esse debeat.